

Bilagor 3–9

**Nationella planeringsstödet för legitimerad hälso-
och sjukvård samt tandvårdspersonal 2024**

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Innehåll

Bilaga 3. Förklaring av statistik	4
Förteckningen över Legitimerade Omsorgs- och Vårdyrkesgruppers Arbetsmarknadsstatus (LOVA)	4
Näringsgrenar för att beskriva hälso- och sjukvård	4
Näringsgrenar (SNI-koder) som används för att bedöma vilka personer som är sysselsatta inom hälso- och sjukvård	5
Definition av sysselsättning	6
Personer som har flera legitimationer	6
Uppgifter i förteckningen LOVA	6
Uppgifter som saknas i förteckningen LOVA	7
Kvalitet i LOVA	7
Övrig statistisk	9
Bilaga 5. En metoddiskussion för enkäter	12
Bedömning av efterfrågan	12
Arbetsmarknadsenkät till kommunerna	12
Arbetsmarknadsenkät till regionerna	13
Bilaga 6. Socialstyrelsens arbetsmarknadsenkäter 2023	16
Frågor till regionerna	16
Frågor till kommunerna	30
Arbetsmarknadsenkät till yrkes- och professionsförbund	32
Arbetsmarknadsenkät till Läkarförbundets specialistföreningar	32
Bilaga 7. Antal examina per legitimationsyrke	35
Bilaga 8. Statistisk om tillgängliga personalresurser i tandvården	42
Metod och genomförande	42
Studiepopulation	42
Bortfall	43
Bilaga 9. Statsbidrag 2023	44

Bilaga 3. Förklaring av statistik

Förteckningen över Legitimerade Omsorgs- och Vårdyrkesgruppers Arbetsmarknadsstatus (LOVA)

LOVA är en förteckning över legitimerade personalgrupper inom hälso- och sjukvård samt tandvård. LOVA använder uppgifter från Socialstyrelsens register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP) som omfattar personer som har sökt och erhållit legitimation för yrken inom hälso- och sjukvårdens område. För närvarande omfattar registret 22 legitimationsyrken samt uppgifter om specialistbevis för läkare och tandläkare. Uppgifter om specialistsjuksköterskor enligt högskoleförordningen finns inte i Socialstyrelsens register.

Uppgifterna från HOSP-registret kompletteras med flera register från SCB, huvudsakligen longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA). Utöver LISA hämtas även uppgifter från SCB:s företagsdatabas (FDB), universitets- och högskoleregistret och registret över pedagogisk personal, för att avgöra vilka individer som är verksamma som lärare. Uppgifterna inhämtas som aggregerade uppgifter, vilket innebär att de inte innehåller information om enskilda individer.

Data från Universitets- och högskoleregistret används för att ta fram examensdatum när det saknas i HOSP, hämta information om specialistsjuksköterskor samt för att kunna identifiera icke-legitimerade men examinerade läkare, som är underläkare och AT-läkare, som inte finns med i HOSP. Eftersom vissa data om specialistsjuksköterskor saknas i Universitets- och högskoleregistret hämtas även uppgifter om den yrkesgruppen från SKR.

Med hjälp av standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI) identifieras bemanningsföretag.

Näringsgrenar för att beskriva hälso- och sjukvård

I tillgångsstatistiken finns uppgifter om till vilken näringsgren den arbetsplats kategoriseras som en individ arbetar vid. Näringsgrenen beskriver i vilken bransch en individ är sysselsatt men inte personens arbetsuppgifter.

Med hälso- och sjukvård och tandvård menas sådan verksamhet som avses enligt 1 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och 1 § tandvårdslagen (1985:125).

Näringsgrenar (SNI-koder) som används för att bedöma vilka personer som är sysselsatta inom hälso- och sjukvård

- konsulttjänster till företag (SNI 70.2)¹
- arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster (SNI 78)²
- offentliga tjänster (84.2)³
- förskoleutbildning (SNI 85.1)⁴
- grundskoleutbildning (SNI 85.2)
- gymnasial utbildning (SNI 85.3)⁵, exklusive lärare
- hälso- och sjukvård (SNI 86)⁶
- vård och omsorg med boende (87)⁷
- öppna sociala insatser (88)

Näringsgrenar (SNI-koder) som används för att bedöma vilka personer som är sysselsatta inom tandvården som tandhygienister och tandläkare:

- hälso- och sjukvård (SNI 86)
- arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster (SNI 78)
- offentliga tjänster (84.2)

¹ Omfattar personalvård och sysselsätter bland annat läkare och sjuksköterskor.

² Består av de företag som inte har hälso- och sjukvård som huvudverksamhet, men ändå anats hyra ut hälso- och sjukvårdspersonal.

³ De undergrupper som hör till denna näringsgren och som anställer hälso- och sjukvårdspersonal är statliga verk. Det antas här att sjuksköterskor och läkare anställda i denna sektor huvudsakligen arbetar med hälso- och sjukvård, varför dessa har tagits med i definitionen hälso- och sjukvården.

⁴ Hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar inom dessa näringsgrenar antas arbeta inom elevhälsan, t.ex. som skolsköterskor eller skolpsykologer.

⁵ Hälso- och sjukvårdspersonal inom näringsgrenen antas arbeta med hälso- och sjukvård om de inte återfinns i registret över pedagogisk personal.

⁶ Omfattar arbetsplatsställen vars huvudsakliga uppgift är hälso- och sjukvård samt tandvård oavsett driftform. T ex ingår sjukhus, vårdcentraler, familjeläkarmottagningar, folktandvård, ambulanstransporter och privata tandläkarmottagningar men även vissa bemanningsföretag.

⁷ Omfattar arbetsplatsställen vars huvudsakliga uppgift är omsorg och sociala tjänster oavsett driftform.

Näringsgrenar (SNI-koder) som används för att bedöma vilka personer som är sysselsatta inom farmaci och optik som apotekare, receptarier respektive optiker:

- hälso- och sjukvård (SNI 86)
- arbetsförmedling, bemanning och andra personalrelaterade tjänster (SNI 78)
- offentliga tjänster (84.2)
- partihandel med hushållsvaror (SNI 46.4)
- övrig specialiserad butikshandel med hushållsvaror (SNI 47.7)

Definition av sysselsättning

Statistiken över individers sysselsättning beskriver arbetsmarknaden i november månad och de senaste uppgifterna är från 2019. Alla som har utfört avlönat arbete under minst fyra timmar i november månad kategoriseras som sysselsatta. Statistiken tar därmed inte hänsyn till sysselsättningsgrad. Data som innehåller färre än tre individer redovisas inte, för att inte kunna härledas till specifika individer.

Personer som har flera legitimationer

Vissa individer har mer än en legitimation eller bevis om specialistkompetens, exempelvis kan läkare, tandläkare och sjuksköterskor inneha mer än en specialitet. Det finns även fall där en och samma person har tagit ut flera legitimationer under ett och samma år. I Socialstyrelsens statistik avses alltid den senaste legitimationen eller specialiseringen. För att få fram vilken legitimation som är den aktuella har en lista konstruerats, rangordnad efter vilken legitimation som rimligtvis är den senaste.

För att bli psykoterapeut krävs en grundutbildning på högskolenivå och många psykoterapeuter har även en annan utbildning inom ett hälso- och sjukvårdsyrke, exempelvis psykolog. I Socialstyrelsens statistik redovisas legitimerade och sysselsatta psykoterapeuter både inom gruppen psykoterapeuter och inom den andra grupp där de potentiellt har en legitimation som, exempelvis psykolog.

Uppgifter i förteckningen LOVA

- Personuppgifter – kön, ålder, folkbokföringsort (kommun), födelseland, födelselän och medborgarskap, invandrings- och utvandringsår samt land.

- Utbildning – legitimationer med datum, specialistbevis med datum, utbildningsland samt deslegitimationsdatum.
- Arbete – arbetsställe kommun, arbetsställe län, näringsgren (SNI 2007) för största inkomsten och för näst största samt sysselsättningsstatus.

Uppgifter som saknas i förteckningen LOVA

Förteckningen innehåller inga personnummer, endast löpnummer har använts som identifiering vid samkörning av de olika källorna. Dessa löpnummer är inte desamma som Socialstyrelsens registergemensamma variabel pseudonummer och därmed kan LOVA inte samköras med något av de andra registren.

Kvalitet i LOVA

Det finns en rad egenskaper i LOVA som ger skäl till att inte bedöma kvaliteten i statistiken som härstammar från förteckningen som hög.

Aktualitet

På grund av lång behandlingstid samt behandling hos flera aktörer är aktualiteten i LOVA låg. När den officiella statistiken publiceras är den redan nästa två år gammal.

Sysselsättningsstatistiken

Sysselsättningsstatistiken baseras på International Labor Office definition på sysselsättning. Enligt denna definition bedöms de som arbetar minst en timme under första veckan i november som sysselsatta. Denna definition innebär att deltidssysselsatta räknas lika mycket i statistiken som heltidsanställda.

Problematik med SNI2007-klassifikation

Arbetsgivarna förpliktigas att lämna uppgifter om sina anställda och om sitt arbetsställes huvudsakliga näringsgren enligt SNI2007 som bygger på den internationella yrkesklassifikationen International Standard Classification of Occupations 1988 (ISCO-88) samt den närstående ISCO-88(COM).

Klassificeringen motsvarar inte alltid regionerna sjukvårdsorganisation. Arbetsgivare har ofta svårt att hitta rätt SNI-kod för sitt arbetsställe. Många arbetsställen hamnar därför inom SNI-områden som inte riktigt motsvarar arbetsställets verksamhet. Stora arbetsställe har ofta flera näringsgrenar. Karolinska sjukhuset har till exempel många olika näringsgrenar och flera

tusen hälso- och sjukvårdspersonal. Den största näringsgrenen *somatisk sluten vård* väljs ut som näringsgren för samtlig personal sysselsatt på sjukhuset. Detta försvårar indelning av hälso- och sjukvården i kategorier som specialiserad sluten psykiatrisk hälso- och sjukvård på sjukhus, primärvård osv.

Legitimation avger inte alltid arbetsuppgifter

De olika personalkategorierna inom hälso- och sjukvården, såsom läkare och sjuksköterskor definieras som legitimerade som är sysselsatta inom ett arbetsställe som Socialstyrelsen bedömer bedriva hälso- och sjukvård. Med hjälp av variabeln *yrke* i SCB:s yrkesregister är dock 13% av hälso- och sjukvårdspersonal som chefer, ledningsutvecklare, undersköterskor, m.m. trots att de enligt statistiken är läkare, sjuksköterskor, osv.

Yrkesregistret

Variabeln *yrke* från SCB:s yrkesregister används för att ta fram statistik om icke-legitimerad personal samt för att analysera vad de legitimerade personalen har för arbetsuppgifter. SCB har under senare år börjat samla in uppgifter från privata vårdgivare och från och med år 2019 finns det någorlunda tillräcklig kvalitet i statistiken. Vårdföretag med färre än 20 anställda lämnar dock uppgifter om sitt arbetsställe via enkät vart femte år. Detta leder till ett bortfall på 6% samt att uppgifterna om de små vårdföretagen får skattas för de övriga årtalen.

Summering

Trots bristerna tycks Socialstyrelsens personal statistik motsvara motsvarande uppgifter från andra källor. Jämförelser av olika regioner och tidsanalyser innehåller förhållandevis god kvalitet.

För nuvarande pågår flera ansatser för att förbättra statistiken. Diskussioner pågår med SCB för att få aktuella månadsuppgifter från BAS-registret. Inom del projektet *Kvalitet i personalstatistiken* inom regeringsuppdraget *Uppdrag att utveckla och presentera statistik avseende hälso- och sjukvårdspersonal verksam inom primärvården* analyseras företagens eventuella fördelning inom rätt SNI-område. Justeringarna görs där det är möjligt och där det inte är möjligt skattas felen. Syftet för justeringarna är att förbättra avgränsning av primärvårdsverksamheten och även andra verksamhetsområden inom hälso- och sjukvård. Vidare tas fram ny statistik över icke-legitimerad personal samt en reviderad kvalitetsdeklaration över LOVA.

Övrig statistisk

Rådet för främjande av kommunala analyser

Socialstyrelsen har sammanställt uppgifter som kommer från Kolada. Kolada är en öppen och kostnadsfri databas för kommuner och regioner. För Kolada ansvarar Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Det är en ideell förening med svenska staten och Sveriges Kommuner och Regioner som medlemmar. I rapporten har uppgifter sammanställts från följande källor:

- BRP+ mäter hållbar utveckling och livskvalitet. Här finns index för livskvalitet och hållbarhet samt de nyckeltal som ligger till grund för dem.
- Öppna jämförelser – Hälso- och sjukvård
- Hälso- och sjukvårdsrapporten (SKR)
- Kvalitet och resurser i tandvård

Statistikmyndigheten (SCB)

- Folkmängd den 1 november respektive år från SCB:s statistikdatabas.
- Befolkningsprognos fram till 2042

Universitetskanslersämbetet (UKÄ)

- Antalet personer som avlagt en yrkesexamen läsåret 2022/2023⁸.
- Antal helårsstudenter 2021 inom vård och omsorg, medicin och odontologi och utgifter för studenter.
- Antalet behöriga förstahandssökande per antagen (söktryck) höstterminen 2022⁹
- Antal doktorandnybörjare inom medicin och hälsovetenskap 2022¹⁰
- Genomsnittlig examensfrekvens: Studenterna på yrkesexamensprogram följs upp inom utbildningarnas nominella studietid, enligt 2007 års examensordning, plus tre år. De som följs upp till och med läsåret 2021/2022 var nybörjare på program under läsåren 2010/11–2016/17, beroende på utbildningarnas längd. Uppföljningen mäter andelen med den yrkesexamen som nybörjarprogrammet leder fram till. Exempel: Andelen

⁸ Uppgifter saknas för utbildning till kiropraktor och naprapat.

⁹ Uppgifter saknas för utbildning till kiropraktor och naprapat.

¹⁰ UKÄ. Antal doktorandnybörjare inom medicin och hälsovetenskap 2020.

av de som på-började apotekarutbildning och tog ut en apotekarexamen inom åtta år (fem års nominell studietid + tre år).¹¹

Se bilaga 7 för antal examina per legitimationsyrke.

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Antal apotekar-, läkar- och tandläkarstuderande med studiemedel från CSN, under läsåret 2022/2023.

Socialstyrelsen, SCB och Försäkringskassan

Sjukfrånvaron bland legitimerade och sysselsatta. Endast deskriptiv statistik med resultat 22 legitimationsyrken presenteras. En djupare analys av resultaten ingår inte i den här rapporten. Följande data presenteras:

- Andel legitimerade och sysselsatta med sjukfall som når Försäkringskassan och som är pågående någon gång under året. Eftersom sysselsättningen räknas i november för respektive år gäller sysselsättning år X och sjukskrivning år X+1. Bara individer som har varit sjukskrivna i mer än 14 dagar räknas i statistiken.

När ett sjukfall blir aktuellt hos Försäkringskassan beror på sysselsättningsstatus hos en individ och om personen har rätt till sjuklön eller inte. Innan 2020 inleddes merparten av alla sjukfall med en karensdag, vilket innebär att ingen ersättning utgick. Personer som är anställda har en sjuk-löneperiod på 14 dagar. Under 2020 justerades regelverket på grund av pandemin och karensdagen togs bort. Sjukskrivna och anställda kan an-söka om sjukpenning från 15 dagen från Försäkringskassan. Den som inte har någon arbetsgivare (egna företagare, arbetslösa eller uppdragstagare) kan få sjukpenning från Försäkringskassan redan från och med dagen efter karensdagen och från första sjukskrivningsdagen under pandemiåret 2020.

- Genomsnittligt antal utbetalda dagar under året med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringspenning för legitimerad och sysselsatta med sjukskrivning.

Sjukpenning: Se definition ovan.

Arbetsskadesjukpenning: För personer som har en arbetsskada och som studerar, behöver avstå från arbete i förebyggande syfte eller saknar arbetstillstånd eller uppehållstillstånd. Det gäller för de som inte längre är

¹¹ I denna rapport redovisas examensfrekvensen som den andel av nybörjarna som tog ut *den yrkesexamen som utbildningen avser*. I 2020 års NPS-rapport redovisades examensfrekvensen istället som den andel av nybörjarna som tog ut en examen generellt, oavsett om det var just den yrkesexamen eller någon annan. Därför kan examensfrekvenserna i denna rapport vara lägre än i 2020 års rapport och de två rapporternas resultat kan inte jämföras.

försäkrade för sjukpenning men där arbetsskadan beror på tidigare arbete i Sverige.

Rehabiliteringspenning: För personer med nedsatt arbetsförmåga som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering. Kan även betalas ut vid medicinsk behandling eller rehabilitering (ordinerad av läkare) som syftar till att förebygga sjukdom eller att förkorta sjukdomstiden.

Bilaga 5. En metoddiskussion för enkäter

Bedömning av efterfrågan

För att bedöma efterfrågan på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal har Socialstyrelsen likt tidigare år skickat ut s.k. arbetsmarknadsenkäter. Tre olika enkäter skickades ut. En enkät skickades till samtliga kommuner, en enkät skickades till samtliga regioner och en enkät skickades till berörda professionsförbund för legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården.

Enkäterna hade olika utformning eftersom de olika aktörerna har olika perspektiv och funktioner vad gäller personalförsörjningen av hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har även tillgång till statistik från flera olika register för att kunna bedöma tillgång på legitimerad personal, vilket gör att arbetsmarknadsenkäterna behöver utformas på så sätt att de kompletterar resultaten från statistiköversikten.

Enkäterna skickades ut i november 2023 och besvarades av:

- 11 regioner
- 286 kommuner
- 20 professionsförbund

Arbetsmarknadsenkät till kommunerna

Årets arbetsmarknadsenkät var oförändrad jämfört med tidigare år. Se bilaga 6 för enkätens utformning.

Enkäten fokuserar på kommunernas egen bedömning om ”balans” kontra ”brist” för de legitimationsyrken som är störst inom kommunernas hälso- och sjukvårdsverksamhet. Med *balans* avses att en kommun bedömer att de har den personal som krävs för att klara uppdraget att ge en god och jämlik vård. Med *brist* avses att en kommun bedömer att de saknar tillräcklig personal för att kunna utföra grunduppdraget med god kvalitet.

Enkäten har inte tagit hänsyn till andra faktorer som påverkar kommunens möjlighet att utföra grunduppdraget med god kvalitet. En granskning av individuella kommuner skulle t.ex. kunna visa att en kommun som bedömer att det är brist på t.ex. fysioterapeuter egentligen skulle kunna klara av att utföra grunduppdraget med god kvalitet om vissa organisatoriska förändringar genomfördes, så som effektiv bemanningsplanering, produktionsstyrning och att använda kompetens på rätt sätt.

Även om 286 kommuner svarade på enkäten var det inte alla som svarade på alla frågor om samtliga legitimationsyrken. T.ex. var det endast 20 kommuner som svarade om balans kontra brist för psykologer, medan över 200 kommuner svarade på frågor gällande fysioterapeuter, sjuksköterskor och arbetsterapeuter. Tre kommuner hörde också av sig till Socialstyrelsen med frågan om enkäten avsåg personal i andra förvaltningar som t.ex. utbildningsförvaltningen där många sjuksköterskor och psykologer är anställda. Socialstyrelsen svarade ja på den frågan, men det kan vara så att flera kommuner inte har inkluderat t.ex. elevhälsan i enkätsvaren.

I rapporten har vi valt att fokusera på just fysioterapeuter, arbetsterapeuter och sjuksköterskor eftersom störst andel kommuner har svarat på frågor om dessa yrkesgrupper. Att redovisa resultaten för de yrkesgrupperna var mest statistiskt tillförlitligt eftersom få kommuner hade svarat om andra yrkesgrupper (så som t.ex. psykologer).

I rapporten har Socialstyrelsen heller inte fokuserat på jämförelser mellan kommunerna. Detta skulle vara ett intressant utvecklingsområde kopplat till den andra delrapporten i 2024 års Nationella planeringsstöd, med en s.k. resurs- och kapacitetskarta som delar in län utifrån kategorier om befolkningstäthet, andel utflyttning, demografi och glesbygd kontra storstad eller närhet till storstadskommuner. Dessa faktorer har stor påverkan på personalförsörjningen av hälso- och sjukvården i kommunernas verksamheter. Jämförelser mellan kommuner kan bidra till att ett nationellt planeringsstöd för hälso- och sjukvårdens personalförsörjning tar hänsyn till sådana faktorer på systemnivå.

Arbetsmarknadsenkät till regionerna

Årets arbetsmarknadsenkät till regionerna var en pilotundersökning med ny inriktning för utformningen av enkäten. Socialstyrelsen hade samråd med SKR i enlighet med SFS 1982:668 om enkätens utformning. Se bilaga 6.

Enkäten fokuserade på att fånga misslyckade rekryteringstillfällen kopplat till utvalda diagnos- och verksamhetsområden in den specialiserade vården mellan oktober 2022 och oktober 2023. Syftet med piloten var att fånga det faktiska rekryteringsläget snarare än enskilda bedömningar från regioner (så som tidigare år och så som årets och förra årets kommunenkät). Vidare var syftet att knyta misslyckade rekryteringstillfällen till särskilda utvalda diagnos- och verksamhetsområden för att kunna se inom vilka områden som rekryteringsläget är svårast, samt för vilka regioner.

Enkäten gällde alltså inte regionernas primärvård. Socialstyrelsen gjorde bedömningen att tillräckligt statistiskt underlag gällande personalförsörjningen inom primärvården var möjlig att få fram genom de olika register som myndigheten hade tillgång till. Av statistiken kunde Socialstyrelsen se att en majoritet av legitimerad personal var verksam inom

den specialiserade vården. Myndigheten valde då att fokusera på regionernas specialiserade vård för att få fram mer data om rekryteringsläget inom dessa verksamhetsområden.

Vidare gjordes bedömningen att fokusera på ett urval av diagnos- och verksamhetsområden som har stor bäring på samhällets kostnader för hälso- och sjukvården. Myndigheten valde att fokusera på vad som kan kallas för de stora folksjukdomarna som tas om hand inom den specialiserade vården.

En förutsättning för att kunna planera för en god personalförsörjning av hälso- och sjukvårdsverksamhet är att ha kännedom om befolkningens vårdbehov och kunna planera verksamheten utifrån mönster av vårdkonsumtion. Detta visar årets rapport. Personalförsörjningen behöver då vara kopplad till verksamhetens behov (som i sin tur är kopplad till befolkningens vårdbehov).

Figur 1. Relationen mellan vårdbehov, verksamhetsplanering och personalförsörjning

Källa: Socialstyrelsen

Att planera för personalförsörjning behöver dock inte nödvändigtvis handla om rekryteringar. Att fylla behoven i en del av verksamheten kan lösas genom allokering av befintlig personal, eller att förändra rutiner och arbetssätt. Rekryteringar kan också vara ospecifika gällande verksamhetsområde och specifika placeringar kan lösas efter hand beroende på fluktuerande behov, så länge arbetsgivaren lyckas locka rätt sökande i första hand.

Genom att utgå från att rekryteringar är kopplade till verksamhetens behov av att tillgodose befolkningens vårdbehov utformade Socialstyrelsen enkäten till regionen så att tillsättning av tjänster var kopplade till sjukdoms- och verksamhetsområden inom den specialiserade vården.

Flera regioner hade svårt att svara på enkäten, och mycket tyder på att svårigheterna ligger i att planeringen av hälso- och sjukvårdsverksamheten i regionerna inte är kopplad till rekryteringsarbetet (eller att det saknas system för att se vilken del av verksamheten som en specifik rekrytering avser). Tre regioner som svarade på enkäten kommenterade svårigheten i att koppla ihop just rekryteringar med sjukdoms- och verksamhetsområden. Region Stockholm meddelade Socialstyrelsen att man inte hade möjlighet att svara på enkäten eftersom det skulle kräva ”involvering av ett stort antal nyckelpersoner”. Detta är en indikation på att Region Stockholm inte har

lättillgängliga system för att i efterhand se vilken del av hälso- och sjukvårdsverksamheten som rekryteringarna avser. Region Stockholm har också flest antal sjukhus i landet vilket gör att svarsbördan för regionen blir högre än för regioner med färre antal sjukhus.

Socialstyrelsen har valt att trots drygt 50% bortfall redovisa aggregerade svar i rapporten. Detta för att visa på fördelningen mellan sjukdoms- och verksamhetsområdena gällande misslyckade rekryteringar, och hur den fördelningen ser ut för läkare samt för sjuksköterskor (ej indelat per specialitet).

Bilaga 6. Socialstyrelsens arbetsmarknadsenkäter 2023

Frågor till regionerna

I november 2023 skickades nedanstående enkätfrågor till samtliga 290 kommuner.

1. Inom vilka diagnosområden har ni försökt men inte lyckats tillsätta legitimationsyrken och specialiteter sedan oktober 2022?
Kan avse ett eller flera rekryteringstillfällen, och kan gälla behov av en eller flera tjänster sedan oktober 2022. Användning av hyrpersonal räknas inte som lyckad tillsättning av en eller flera tjänster.

Ange för varje kolumn för vilka diagnosområden det gäller.

Område	Läkare med eller utan specialistkompetensbevis	Sjuksköterskor med eller utan specialistkompetensbevis	Andra legitimationsyrken	Inga rekrytering sförsök har gjorts på detta område sedan oktober 2022	Endast lyckade rekrytering s av specialist- och legitimationsyrken på detta område sedan oktober 2022
Tumörer (C00-D48)					
Cirkulationsorganen (I00-I99)					
Muskoskeletala systemet (M00-M99)					
Diagnostik					
Rehabilitering och habilitering					
Palliativ vård					

- Diagnosområde **Tumörer (C00-D48)** avser: Onkologisk vård, allmän och onkologisk vård, gynekologisk vård, barnonkologisk vård
- Diagnosområde **Cirkulationsorganen (I00-I99)** avser: Kardiovaskulär medicin; strokevård; barn- och ungdomskardiologisk vård; kardiologisk vård
- Diagnosområde **Muskoskeletala systemet (M00-M99)** avser: Reumatologisk vård; fysioterapiverksamhet
- Diagnosområde **Diagnostik** avser: Medicinsk radiologisk vård; barn- och ungdomsradiologisk vård; radiopatologi; neuroradiologisk vård; toraxradiologisk vård; radiofysik; hematologisk vård; klinisk immunologi; klinisk genetik; klinisk patologi; klinisk cytologi; klinisk fysiologi; klinisk fysiologi – thorax
- Diagnosområde **Rehabilitering och habilitering** avser: Rehabiliteringsmedicinsk vård; neurologisk rehabilitering; habilitering; arbetsterapiverksamhet

2. Ni har angivit att ni har försökt rekrytera men inte lyckats tillsätta LÄKARE med eller utan specialistkompetens inom något eller ett antal områden. Inom vilka specialiteter/verksamhetsområden gäller detta?

Har inga rekryteringsförsök gjorts inom ett specifikt diagnosområde eller från ett specifikt specialitetsområde, hoppa över den delen/rutan.

2. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området TUMÖRER (C00-D48)? (Onkologisk vård, allmän och onkologisk vård, gynekologisk vård, barnonkologisk vård)

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Barn- och ungdomsallergologi
- Barn- och ungdomsmedicin
- Barn- och ungdomshematologi och onkologi
- Barn- och ungdomskardiologi
- Barn- och ungdomsneurologi medhabilitering
- Neonatologi
- Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Hud- och könssjukdomar
- Onkologi
- Infektionssjukdomar
- Reumatologi
- Klinisk farmakologi
- Klinisk genetik
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik
- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Obstetrik och gynekologi
- Röst- och talrubbningar
- Barn- och ungdomskirurgi
- Plastikkirurgi
- Ögonsjukdomar
- Handkirurgi
- Thoraxkirurgi
- Öron-, näs- och halssjukdomar
- Kirurgi
- Urologi
- Kärllkirurgi

- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi
- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

h) Tilläggsspecialiteter

- Allergologi
- Gynekologisk onkologi
- Nuklearmedicin
- Palliativ medicin
- Smärtlindring
- Inget av dessa

2 b. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området CIRCULATIONSORGANEN (I00-I99)?

(Kardiovaskulär medicin; strokevård; barn- och ungdomskardiologisk vård; kardiologisk vård)

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Barn- och ungdomsallergologi
- Barn- och ungdomsmedicin
- Barn- och ungdomshematologi och onkologi
- Barn- och ungdomskardiologi
- Barn- och ungdomsneurologi med habilitering
- Neonatologi
- Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Akutsjukvård
- Klinisk farmakologi
- Allmänmedicin
- Klinisk genetik
- Arbets- och miljömedicin
- Reumatologi
- Hud- och könssjukdomar
- Infektionssjukdomar
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik

- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Obstetrik och gynekologi
- Röst- och talrubbningar
- Barn- och ungdomskirurgi
- Ortopedi
- Ögonsjukdomar
- Handkirurgi
- Plastikkirurgi
- Öron-, näs- och halssjukdomar
- Kirurgi
- Thoraxkirurgi
- Kärnkirurgi
- Urologi
- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi
- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

2 c. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området MUSKULOSKELETALA SYSTEMET (M00-M99)?

(Reumatologisk vård; fysioterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

- Barn- och ungdomsallergologi
- Barn- och ungdomsmedicin
- Barn- och ungdomshematologi och onkologi
- Barn- och ungdomskardiologi
- Barn- och ungdomsneurologi med habilitering
- Neonatologi
- Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Akutsjukvård
- Allmänmedicin
- Arbets- och miljömedicin
- Hud- och könssjukdomar

- Infektionssjukdomar
- Klinisk farmakologi
- Klinisk genetik
- Reumatologi
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik
- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Obstetrik och gynekologi
- Röst- och talrubbningar
- Barn- och ungdomskirurgi
- Ortopedi
- Ögonsjukdomar
- Handkirurgi
- Plastikkirurgi
- Öron-, näs- och halssjukdomar
- Kirurgi
- Thoraxkirurgi
- Kärlkirurgi
- Urologi
- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi
- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

h) Tilläggsspecialiteter

- Gynekologisk onkologi
- Nuklearmedicin
- Palliativ medicin
- Smärtlindring
- Inget av dessa

2 d. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området DIAGNOSTIK?

(Medicinsk radiologisk vård; barn- och ungdomsradiologisk vård; radiopatologi; neuroradiologisk vård; toraxradiologisk vård; radiofysik; hematologisk vård; klinisk immunologi; klinisk genetik; klinisk patologi; klinisk cytologi; klinisk fysiologi; klinisk fysiologi – thorax)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

Barn- och ungdomsallergologi
Barn- och ungdomsmedicin
Barn- och ungdomshematologi och onkologi
Barn- och ungdomskardiologi
Barn- och ungdomsneurologi medhabilitering
Neonatologi
Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Akutsjukvård
- Klinisk genetik
- Allmänmedicin
- Onkologi
- Arbets- och miljömedicin
- Reumatologi
- Hud- och könssjukdomar
- Socialmedicin
- Infektionssjukdomar
- Klinisk farmakologi
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik
- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Obstetrik och gynekologi
- Röst- och talrubbningar
- Barn- och ungdomskirurgi
- Ortopedi
- Ögonsjukdomar
- Handkirurgi
- Plastikkirurgi
- Öron-, näs- och halssjukdomar
- Kirurgi
- Thoraxkirurgi
- Kärlkirurgi
- Urologi
- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi

- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

2 e. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området REHABILITERING OCH HABILITERING?

(Rehabiliteringsmedicinsk vård; neurologisk rehabilitering; habilitering; arbetsterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

- Barn- och ungdomsallergologi
- Barn- och ungdomsmedicin
- Barn- och ungdomshematologi och onkologi
- Barn- och ungdomskardiologi
- Barn- och ungdomsneurologi med habilitering
- Neonatologi
- Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Allmänmedicin
- Klinisk genetik
- Arbets- och miljömedicin
- Onkologi
- Hud- och könssjukdomar
- Reumatologi
- Infektionssjukdomar
- Klinisk farmakologi
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik
- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Obstetrik och gynekologi
- Röst- och talrubbningar
- Barn- och ungdomskirurgi
- Ortopedi
- Ögonsjukdomar
- Handkirurgi
- Plastikkirurgi

- Öron-, näs- och halssjukdomar
- Kirurgi
- Thoraxkirurgi
- Kärlikirurgi
- Urologi
- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi
- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

h) Tilläggsspecialiteter

- Allergologi
- Arbetsmedicin
- Beroendemedicin
- Gynekologisk onkologi
- Nuklearmedicin
- Palliativ medicin
- Smärtlindring
- Inget av dessa

2 f. Vilka läkarspecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området PALLIATIV VÅRD?

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

a) Barn- och ungdomsmedicinska specialiteter

- Barn- och ungdomsallergologi
- Barn- och ungdomsmedicin
- Barn- och ungdomshematologi och onkologi
- Barn- och ungdomskardiologi
- Barn- och ungdomsneurologi med habilitering
- Neonatologi
- Inget av dessa

b) Bild- och funktionsmedicinska specialiteter

- Klinisk fysiologi
- Radiologi
- Neuroradiologi
- Inget av dessa

c) Enskilda basspecialiteter

- Akutsjukvård
- Klinisk genetik
- Allmänmedicin
- Onkologi
- Arbets- och miljömedicin
- Reumatologi
- Hud- och könssjukdomar
- Rättsmedicin

- Infektionssjukdomar
- Socialmedicin
- Klinisk farmakologi
- Inget av dessa

d) Invärtesmedicinska specialiteter

- Endokrinologi och diabetologi
- Kardiologi
- Njurmedicin
- Lungsjukdomar
- Geriatrik
- Medicinsk gastroenterologi och hepatologi
- Hematologi
- Internmedicin
- Inget av dessa

e) Kirurgiska specialiteter

- Anestesi- och intensivvård
- Barn- och ungdomskirurgi
- Handkirurgi
- Kirurgi
- Kärlkirurgi
- Obstetrik och gynekologi
- Inget av dessa

f) Laboratoriemedicinska specialiteter

- Klinisk immunologi och transfusionsmedicin
- Klinisk kemi
- Klinisk mikrobiologi
- Klinisk patologi
- Inget av dessa

g) Neurologiska specialiteter

- Klinisk neurofysiologi
- Neurologi
- Neurokirurgi
- Rehabiliteringsmedicin
- Inget av dessa

h) Tilläggsspecialiteter

- Allergologi
- Nuklearmedicin
- Arbetsmedicin
- Palliativ medicin
- Beroendemedicin
- Smärtlindring
- Gynekologisk onkologi
- Inget av dessa

3. Ni har angivit att ni har försökt rekrytera men inte lyckats tillsätta SJUKSKÖTERSKOR med eller utan specialistkompetens inom något eller ett antal områden. Inom vilka specialiteter/verksamhetsområden gäller detta?

Har inga rekryteringsförsök gjorts inom ett specifikt diagnosområde eller från ett specifikt specialitetsområde, hoppa över den delen/rutan.

3 a. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området TUMÖRER (C00-D48)?

(Onkologisk vård, allmän och onkologisk vård, gynekologisk vård, barnonkologisk vård)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Ambulanssjukvård

- Operationssjukvård
- Anestesisjukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Onkologi
- Internmedicin och/eller kirurgi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

3 b. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området CIRKULATIONSORGANEN (I00-I99)?

(Kardiovaskulär medicin; strokevård; barn- och ungdomskardiologisk vård; kardiologisk vård)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Ambulanssjukvård
- Operationssjukvård
- Anestesisjukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Internmedicin och/eller kirurgi
- Onkologi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

3 c. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området MUSKULOSKELETALA SYSTEMET (M00-M99)?

(Reumatologisk vård; fysioterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Ambulanssjukvård
- Operationssjukvård
- Anestesisjukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Internmedicin och/eller kirurgi
- Onkologi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

3 d. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området DIAGNOSTIK?

(Medicinsk radiologisk vård; barn- och ungdomsradiologisk vård; radiopatologi; neuroradiologisk vård; toraxradiologisk vård; radiofysik; hematologisk vård; klinisk immunologi; klinisk genetik; klinisk patologi; klinisk cytologi; klinisk fysiologi; klinisk fysiologi – thorax)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Ambulanssjukvård
- Operationssjukvård
- Anestesisjukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Internmedicin och/eller kirurgi

- Onkologi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

3 e. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området REHABILITERING OCH HABILITERING?

(Rehabiliteringsmedicinsk vård; neurologisk rehabilitering; habilitering; arbetsterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Ambulanssjukvård
- Operationssjukvård
- Anestesijukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Internmedicin och/eller kirurgi
- Onkologi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

3 f. Vilka sjuksköterskespecialiteter har regionen försökt rekrytera inom området PALLIATIVVÅRD?

- Ambulanssjukvård
- Operationssjukvård
- Anestesijukvård och/eller intensivvård
- Psykiatrisk vård
- Distriktssköterska
- Vård av äldre
- Hälso- och sjukvård för barn och ungdomar
- Internmedicin och/eller kirurgi
- Onkologi
- Annan specialisering. Vilken?
- Ingen specialisering

4. Ni har angivit att ni har försökt rekrytera men inte lyckats tillsätta ANDRA LEGITIMATIONSyrken inom något eller ett antal områden. Inom vilka specialiteter/verksamhetsområden gäller detta? Har inga rekryteringsförsök gjorts inom ett specifikt diagnosområde eller avseende ett specifikt legitimationsyrke, hoppa över den delen/rutan.

4 a. Vilka andra legitimationsyrken har regionen försökt rekrytera inom området TUMÖRER (C00-D48)?

(Onkologisk vård, allmän och onkologisk vård, gynekologisk vård, barnonkologisk vård)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Receptarie
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Röntgensjuksköterska
- Audionom
- Logoped
- Sjukhusfysiker
- Barnmorska
- Naprapat
- Tandhygienist
- Biomedicinsk analytiker
- Ortopedingenjör

- Tandläkare
- Dietist
- Psykolog
- Specialisttandläkare
- Fysioterapeut
- Psykoterapeut

4 b. Vilka andra legitimationsyrken har regionen försökt rekrytera inom området CIRCULATIONSORGANEN (I00-I99)?

(Kardiovaskulär medicin; strokevård; barn- och ungdomskardiologisk vård; kardiologisk vård)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Psykoterapeut
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Receptarie
- Audionom
- Logoped
- Röntgensjuksköterska
- Barnmorska
- Naprapat
- Sjukhusfysiker
- Biomedicinsk analytiker
- Optiker
- Tandhygienist
- Dietist
- Ortopedingenjör
- Tandläkare
- Fysioterapeut
- Psykolog
- Specialisttandläkare

4 c. Vilka andra legitimationsyrken har regionen försökt rekrytera inom området MUSKULOSKELETALA SYSTEMET (M00-M99)?

(Reumatologisk vård; fysioterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Psykoterapeut
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Receptarie
- Audionom
- Logoped
- Röntgensjuksköterska
- Barnmorska
- Naprapat
- Sjukhusfysiker
- Biomedicinsk analytiker
- Optiker
- Tandhygienist
- Dietist
- Ortopedingenjör
- Tandläkare

- Fysioterapeut
- Psykolog
- Specialisttandläkare

4 d. Vilka andra legitimationsyrken har regionen försökt rekrytera inom området DIAGNOSTIK?

(Medicinsk radiologisk vård; barn- och ungdomsradiologisk vård; radiopatologi; neuroradiologisk vård; toraxradiologisk vård; radiofysik; hematologisk vård; klinisk immunologi; klinisk genetik; klinisk patologi; klinisk cytologi; klinisk fysiologi; klinisk fysiologi – thorax)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Psykoterapeut
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Receptarie
- Audionom
- Logoped
- Röntgensjuksköterska
- Barnmorska
- Naprapat
- Sjukhusfysiker
- Biomedicinsk analytiker
- Optiker
- Tandhygienist
- Dietist
- Ortopedingenjör
- Tandläkare
- Fysioterapeut
- Psykolog
- Specialisttandläkare

4 e. Vilka andra legitimationsyrken har regionen försökt rekrytera inom området REHABILITERING OCH HABILITERING?

(Rehabiliteringsmedicinsk vård; neurologisk rehabilitering; habilitering; arbetsterapiverksamhet)

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Psykoterapeut
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Receptarie
- Audionom
- Logoped
- Röntgensjuksköterska
- Barnmorska
- Naprapat
- Sjukhusfysiker
- Biomedicinsk analytiker
- Optiker
- Tandhygienist
- Dietist
- Ortopedingenjör
- Tandläkare
- Fysioterapeut
- Psykolog

- Specialisttandläkare

4 f. VILKA ANDRA LEGITIMATIONSYRKEN HAR NI FÖRSÖKT REKRYTERA TILLOMRÅDET PALLIATIV VÅRD?

Avser rekryteringsförsök som gjorts sedan oktober 2022.

- Apotekare
- Hälso- och sjukvårdskurator
- Psykoterapeut
- Arbetsterapeut
- Kiropraktor
- Receptarie
- Audionom
- Logoped
- Röntgensjuksköterska
- Barnmorska
- Naprapat
- Sjukhusfysiker
- Biomedicinsk analytiker
- Optiker
- Tandhygienist
- Dietist
- Ortopedingenjör
- Tandläkare
- Fysioterapeut
- Psykolog
- Specialisttandläkare

Insatser för att lösa personalbrist

5. Vilka insatser har regionen genomfört sedan oktober 2022 i syfte att minska bristen på legitimationsyrken och specialiteter inom regionen?

	Har genomförts	I så fall, vilken effekt hade det?
Högre lön	Ja	Hade god effekt
Fått fler att förlänga arbetslivet (senarelägga pensionen)		Hade viss effekt
Insatser som har minskat sjukskrivningar		Hade ingen effekt
Förändringar i schemaläggning		Vet inte
Utveckling av karriärvägar		
Genomfört uppgiftsväxling mellan olika professioner		
Gett fler möjligheter till kompetensutveckling, t.ex. via fortbildning		
Främjat utrymme för kontinuerligt förbättringsarbete		
Andra insatser eller åtgärder (Ange vilka i rutan nedan)		
Utrymme för kommentarer		

Vill du lägga till några övriga kommentarer vad gäller viktiga kompetensförsörjningsfrågor för en god och jämlik hälso- och sjukvård och munhälsa i befolkningen?

Frågor till kommunerna

I november 2023 skickades nedanstående enkätfrågor till samtliga 290 kommuner.

1. För vart och ett av de legitimationsyrken som listas nedan, markera Ja eller Nej om de finns anställda av er kommun.

Omfattar samtlig verksamhet inkl. till exempel upphandlade tjänster, kommunala bolag.
Utgå från situationen i oktober 2023.

Ja

Nej

Arbetsterapeut

Dietist

Fysioterapeut

Hälso- och sjukvårdskurator

Logoped

Psykolog

Grundutbildad sjuksköterska

Specialistsjuksköterska

Plats för kommentarer, t.ex. om vissa av yrkena inte finns anställda av er kommun

2. Hur bedömer kommunledningen balansen mellan tillgång och efterfrågan på legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal i kommunens verksamheter (inkl. upphandlade tjänster och kommunala bolag)? Råder det brist, balans eller överskott?

Utgå från situationen i oktober 2023.

Brist = Efterfrågan på personal är större än tillgången

Balans = Det råder balans mellan tillgång och efterfrågan

Överskott = Tillgången på personal är större än efterfrågan

I kolumnen nedan till vänster presenteras de bedömningar som kommunledningen rapporterade in till Socialstyrelsen 2022. Om kommunledningen 2022 uppgav att det i ett visst yrke inte fanns någon anställd, så står vänstercellen tom. Om samtliga celler i vänsterkolumnen står tomma beror det på att kommunen inte deltog i undersökningen 2022.

	Inrapporterad situation 2022	Brist	Situation 2023	Överskott
			Balans	

Arbetsterapeut

Dietist

Fysioterapeut

Hälso- och sjukvårdskuratorer

Logoped

Psykolog

Grundutbildad sjuksköterska

Specialistsjuksköterskor

Plats för kommentarer

3. Ni har angivit att i regionens verksamheter finns en brist på personal i någon eller flera av de yrkeskategorier som listats i tidigare frågor. Hur ser bristsituationen för dessa yrkeskategorier ut 2023 jämfört med 2022?

Bristsituationen är...	...oförändrad	...förändrad	...förbättrad	Vet inte
------------------------	---------------	--------------	---------------	----------

Arbetsterapeut

Dietist

Fysioterapeut

Hälso- och sjukvårdskuratorer

Logoped

Psykolog**Grundutbildad
sjuksköterska****Specialistsjuksköterskor****Plats för kommentarer****4. Vilka insatser har ni satsat på under det senaste året för att förbättra situationen för den befintliga personalen inom hälso- och sjukvårdsyrkena?***Flera alternativ är möjliga.*

- ☐ Särskilda satsningar på lön och/eller ersättningar (t ex OB)
- ☐ Insatser för att höja sysselsättningsgraden/få fler att jobba mer (heltid)
- ☐ Få fler att förlänga arbetslivet (senarelägga pensionen)
- ☐ Insatser för att minska sjukskrivningarna
- ☐ Förändringar i schemaläggningen
- ☐ Utveckling av karriärvägar
- ☐ Genomfört uppgiftsväxling mellan olika professioner
- ☐ Gett fler möjligheter till kompetensutveckling, t.ex. via fortbildning
- ☐ Främjat utrymme för kontinuerligt förbättringsarbete
- ☐ Andra insatser eller åtgärder. Vilka?

5. Har ni under det senaste året erbjudit specialistutbildningar för specialistsjuksköterskor utöver de etablerade examina som finns på högskolor?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- Om ja, vilka?

6. Har ni under det senaste året använt hyrpersonal för att kortsiktigt fylla upp bemanningen i de olika yrkesgrupperna?

	Har ni använt hyrpersonal?	Om ja, vilka utmaningar har kunnat mötas genom att använda hyrpersonal
--	-------------------------------	--

Arbetsterapeut**Ja****Nej****Dietist****Fysioterapeut****Hälso- och
sjukvårdsvårdskuratorer****Logoped****Psykolog****Grundutbildad
sjuksköterska****Specialistsjuksköterskor****Plats för kommentarer****7. I de fall som ni under de senaste 2 åren har anställt nytexaminerad legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, hur väl förberedda för kliniskt arbete bedömer ni att flertalet har varit?**

- ☐ Mycket väl förberedda
- ☐ **Väl förberedda**
- ☐ Mindre väl förberedda
- ☐ Dåligt förberedda
- ☐ Kommunen har inte anställt någon nytexaminerad hälso- och sjukvårdspersonal under de senaste 2 åren
- ☐ Vet inte / Kan inte bedöma

Om flertalet varit mindre väl eller dåligt förberedda, ge exempel på vilka brister ni sett:

8. Hur har möjligheten till att träffa läkare i kommunal hälso- och sjukvård förändrats sedan oktober 2021 (till exempel med avseende på särskilt boende, hem-sjukvård, elevhälsan)?

- ☐ Bättre tillgång
- ☐ Sämre tillgång
- ☐ Oförändrad tillgång
- ☐ Vet inte

Vill du lägga till några övriga kommentarer vad gäller viktiga kompetensförsörjningsfrågor för en god och jämlik hälso- och sjukvård och munhälsa i befolkningen?

Arbetsmarknadsenkät till yrkes- och professionsförbund

1. Beskriv om och på vilket sätt lägesbilden för legitimationsyrket har förändrats i september 2023 jämfört med vad ni rapporterade till Socialstyrelsen 2022 med avseende på:
 - a) Arbetsmarknaden
 - b) Balansen mellan tillgång och efterfrågan i dag, och på 5 års sikt
 - c) Geografiska skillnader i balansen mellan tillgång och efterfrågan idag, och på 5 års sikt.
 - d) Viktiga kompetensförsörjningsfrågor för en god och jämlik vård.
2. Beskriv utmaningar och möjligheter för legitimationsyrket baserat på lägesbilden i september 2023 med avseende på:
 - a) Utbildningens attraktivitet och relevans (Till exempel med avseende på söktryck, genomströmning av studenter, tillgång till lärare och innehåll i utbildning/curriculum)
 - b) Specialisering (Till exempel dess betydelse för karriärutveckling, attraktivitet och patientcentrerad vård)
 - c) Fortbildningsmöjligheter (Till exempel med avseende på tillgång och ändamålsenlighet av fortbildning)
 - d) Arbetsformer och arbetsvillkor (Dessa kan till exempel påverkas av förändrat vårdbehov i befolkningen, förändrat kunskapsläge, teknologiskutveckling, olika geografiska förutsättningar, politik, organisation, marknadsutveckling, förändringar i attityder hos legitimationsyrket)
3. Lista och länka till information (till exempel rapporter eller data) publicerade efter september 2022 som ni tycker är relevant för det nationella plane-ringsstödet.

Arbetsmarknadsenkät till Läkarförbundets specialistföreningar

1. Beskriv om och på vilket sätt lägesbilden för läkare/specialistläkare har utvecklats sedan september 2022 med avseende på:

- a) Arbetsmarknaden för läkare/specialistläkare
 - b) Balansen mellan tillgång och efterfrågan idag, och på 5 års sikt
 - c) Balansen mellan tillgång och efterfrågan i dag, och på 5 års sikt
 - d) Geografiska skillnader i balansen mellan tillgång och efterfrågan idag, och på 5 års sikt.
 - e) Viktiga kompetensförsörjningsfrågor för en kunskapsbaserad, säker och jämlik hälso- och sjukvård som möter befolkningens behov
2. Beskriv utmaningar och möjligheter för specialistläkare baserat på lägesbilden i september 2023 med avseende på:
- a) Specialistutbildning: (till exempel med avseende till tillgång av lärare, tjänstgöring, geografiska skillnader, privata aktörers roll, små och stora specialiteter, innehåll i utbildning/curriculum)
 - b) Systematiskt kvalitetsförbättringsarbete och forskning
 - c) Utveckling av en ändamålsenlig informationsteknologi som stödjer det kliniska arbetet
 - d) Införande av nya evidensbaserade och säkra behandlingar och medicinteknik, samt avveckling av äldre metoder
 - e) Utveckling av multidisciplinära team som består av olika funktioner, individer och kunskaper arbetar tillsammans för att nå ett specifikt mål.
 - f) Kompetensväxling som metod för att frigöra läkarresurser
 - g) Verksamhetsberoenden (till exempel andra funktioner, professioner och kunskaper som är nödvändiga för att bedriva jämlik och patientsäker hälso- och sjukvård)
3. Lista, länka och bifoga information (till exempel rapporter eller data) publicerade efter september 2022 som ni tycker är relevant för det nationella planeringsstödet.
4. Vill ni lägga till några övriga kommentarer vad gäller viktiga kompetens-försörjningsfrågor för en god och jämlik hälso- och sjukvård i befolkningen?

Tabell 1. Organisationer per yrkesgrupp som tog emot Socialstyrelsens arbetsmarknadsenkät 2023

Yrkesgrupp	Organisation
Apotekare	Sveriges Farmaceuter
Arbetsterapeut	Sveriges Arbetsterapeuter
Audionom	Audionomerna
Barnmorska	Svenska Barnmorskeförbundet och Vårdförbundet
Biomedicinsk analytiker	Vårdförbundet
Fysioterapeuter	Fysioterapeuterna
Hälso- och sjukvårdskuratorer	Akademikerförbundet SSR

Kiropraktor	Kiropraktiska föreningen i Sverige och Legitimerade Kiropraktorernas Riksorganisation
Logoped	Svenska Logopedförbundet
Läkare	Sveriges Läkarförbund och Sveriges Yngre Läkares Förening
Naprapat	Svenska Naprapatförbundet
Optiker	Svenska Optikerförbundet
Ortopedingenjör	Ortopedtekniska Branschrådet
Psykolog	Sveriges Psykologförbund
Psykoterapeut	Akademikerförbundet SSR
Receptarie	Sveriges Farmaceuter
Röntgensjuksköterska	Svensk Förening för Röntgensjuksköterskor och Vårdförbundet
Sjukhusfysiker	Svenska Sjukhusfysikerförbundet
Sjuksköterska	Svensk sjuksköterskeförening och Vårdförbundet
Tandhygienist	Sveriges Tandhygienistförening
Tandläkare	Sveriges Tandläkarförbund

Bilaga 7. Antal examina per legitimationsyrke

Nedan listas antal examina per legitimationsyrke och lärosäte för 2023. Uppgifterna är hämtade från UKÄ inom ramen för arbetet med utvecklingen av NPS 2024.

Tabell 2. Antal examina per legitimationsyrke och lärosäte för 2023

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
Apotekareamina		
	Göteborgs universitet	59
	Umeå universitet	30
	Uppsala universitet	124
	Summa	213
Arbeterapeutamina		
	Göteborgs universitet	52
	Karolinska institutet	81
	Linköpings universitet	53
	Luleå tekniska universitet	43
	Lunds universitet	42
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	35
	Umeå universitet	29
	Örebro universitet	54
	Summa	389
Audionomamina		
	Göteborgs universitet	21
	Karolinska institutet	17
	Lunds universitet	4
	Örebro universitet	9
	Summa	51
Barnmorskeamina		
	Göteborgs universitet	27
	Högskolan Dalarna	26

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
	Högskolan i Borås	15
	Högskolan i Skövde	20
	Karolinska institutet	67
	Linköpings universitet	25
	Lunds universitet	31
	Umeå universitet	16
	Uppsala universitet	19
	Linnéuniversitetet	16
	Sophiahemmet högskola	30
	Mälardalens universitet	28
	Summa	320
Biomedicinsk analytikerexamina		
	Göteborgs universitet	49
	Högskolan Kristianstad	23
	Karolinska institutet	60
	Linköpings universitet	35
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	18
	Umeå universitet	25
	Uppsala universitet	38
	Örebro universitet	30
	Linnéuniversitetet	17
	Malmö universitet	37
	Summa	332
Dietistexamina		
	Göteborgs universitet	28
	Umeå universitet	28
	Uppsala universitet	31
	Summa	87
Fysioterapeutexamina		
	Göteborgs universitet	75
	Karolinska institutet	116

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
	Linköpings universitet	72
	Luleå tekniska universitet	58
	Lunds universitet	58
	Umeå universitet	70
	Uppsala universitet	83
	Mälardalens universitet	30
	Summa	562
Hälso- och sjukvårdskuratorsexamina		
	Lunds universitet	14
	Örebro universitet	7
	Summa	21
Logopedexamina		
	Göteborgs universitet	22
	Karolinska institutet	19
	Linköpings universitet	21
	Lunds universitet	24
	Umeå universitet	20
	Uppsala universitet	21
	Summa	127
Läkarexamina		
	Göteborgs universitet	237
	Karolinska institutet	302
	Linköpings universitet	179
	Lunds universitet	208
	Umeå universitet	201
	Uppsala universitet	208
	Örebro universitet	122
	Summa	1457
Optikerexamina		
	Karolinska institutet	36

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
	Linnéuniversitetet	25
	Summa	61
Ortopedingenjörsexamina		
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	24
Psykologexamina		
	Göteborgs universitet	69
	Karlstads universitet	39
	Karolinska institutet	56
	Linköpings universitet	40
	Lunds universitet	74
	Mittuniversitetet	27
	Stockholms universitet	55
	Umeå universitet	68
	Uppsala universitet	69
	Örebro universitet	60
	Linnéuniversitetet	30
	Summa	587
Psykoterapeutexamina		
	Ericastiftelsen	9
	Göteborgs universitet	2
	Karolinska institutet	16
	Linköpings universitet	19
	Lunds universitet	7
	Stockholms universitet	50
	Umeå universitet	23
	Uppsala universitet	13
	Marie Cederschiöld högskola	24
	Svenska institutet för kognitiv psykoterapi	16
	Skandinavien Akademi för Psykoterapiutveckling	15
	Summa	194

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
Receptarieexamina		
	Göteborgs universitet	55
	Umeå universitet	44
	Uppsala universitet	83
	Linnéuniversitetet	62
	Summa	244
Sjuksköterskeexamina		
	Blekinge tekniska högskola	140
	Göteborgs universitet	226
	Högskolan Dalarna	149
	Högskolan i Borås	151
	Högskolan i Gävle	171
	Högskolan i Halmstad	160
	Högskolan i Skövde	127
	Högskolan Kristianstad	174
	Högskolan Väst	155
	Karlstads universitet	156
	Karolinska institutet	257
	Linköpings universitet	174
	Luleå tekniska universitet	134
	Lunds universitet	143
	Mittuniversitetet	104
	Röda Korsets högskola	157
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	158
	Umeå universitet	214
	Uppsala universitet	184
	Örebro universitet	171
	Linnéuniversitetet	231
	Malmö universitet	189
	Sophiahemmet högskola	182
	Marie Cederschiöld högskola	218

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
	Mälardalens universitet	301
	Summa	4426
Specialistsjuksköterskeexamina		
	Blekinge tekniska högskola	17
	Göteborgs universitet	191
	Högskolan Dalarna	53
	Högskolan i Borås	144
	Högskolan i Gävle	48
	Högskolan i Halmstad	74
	Högskolan i Skövde	74
	Högskolan Kristianstad	42
	Högskolan Väst	93
	Karlstads universitet	87
	Karolinska institutet	503
	Linköpings universitet	130
	Luleå tekniska universitet	82
	Lunds universitet	149
	Mittuniversitetet	59
	Röda Korsets högskola	61
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	68
	Umeå universitet	148
	Uppsala universitet	170
	Örebro universitet	128
	Linnéuniversitetet	151
	Malmö universitet	55
	Sophiahemmet högskola	106
	Marie Cederschiöld högskola	66
	Mälardalens universitet	91
	Umeå universitet	11
	Uppsala universitet	12
	Summa	2813

Examen för legitimationsyrke	Lärosäte	Antal
Sjukhusfysikerexamina		
	Göteborgs universitet	11
	Lunds universitet	12
	Stockholms universitet	7
	Umeå universitet	5
	Summa	35
Tandhygienistexamina		
	Göteborgs universitet	19
	Högskolan Kristianstad	23
	Karolinska institutet	38
	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	25
	Summa	105
Tandläkareexamina		
	Göteborgs universitet	91
	Karolinska institutet	73
	Umeå universitet	60
	Malmö universitet	61
	Summa	285

Källa: UKÄ

Bilaga 8. Statistisk om tillgängliga personalresurser i tandvården

Metod och genomförande

Den del av rapporten som handlar om tillgängliga personalresurser baseras på registeruppgifter från Register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP), svenskt kvalitetsregister för karies och parodontit (SKaPa) och uppgifter om utförda tandvårdsbehandlingar inom det statliga tandvårdsstödet från Försäkringskassan.

Studiepopulation

Studiepopulationen består av samtliga tandläkare och tandhygienister som legitimerats åren 1989–1991, 1999–2001, 2009–2011 och 2019–2021. Totalt utgör det 3 397 tandläkare och 3 271 tandhygienister. Därav exkluderades de som avlidit innan juli 2023, 36 tandläkare och 187 tandhygienister, vilket medförde att 6 445 personer inkluderades i analyserna. För de fyra behandlare med skyddad identitet hämtades inga uppgifter.

Studiepopulationen delades upp i fyra kohorter efter legitimationsår och antal år i yrket. Kohorterna analyserades både genom en tvärsnittsanalys vid två tidpunkter, 2012 respektive 2022, samt en longitudinell analys avseende en tioårs period mellan 2012 och 2022. I tabell 1 visas hur länge de olika kohorterna hade varit verksamma vid de två tidpunkterna som har analyserats. I tabellen beskriver raderna jämförelser mellan olika kohorter och i kolumnerna står för de utförda longitudinella analyserna.

Tabell 3. Övergripande beskrivning av kohorter och tidpunkter för analyser med hänsyn till antal år i yrket.

År efter legitimation	Legitimationsår			
	1989–1991	1999–2001	2009–2011	2019–2021
1–3 år			X	x
11–13 år		X	x	
21–23 år	X	x		
31–33 år	x			

Källa: Registret över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, Socialstyrelsen, Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd och Svenskt kvalitetsregister för karies och parodontit

Behandlarna har delats upp efter antal utförda behandlingsåtgärder under de undersökta åren. De som har utfört 100 eller fler åtgärder¹² benämns *aktiva* behandlare i denna rapport. De som rapporterat färre än 100 åtgärder kan vara aktiva inom tandvården som forskare, lärare, chefer, administratörer, föräldralediga med mera, men ha en låg klinisk aktivitet, här kallade *passiva* behandlare. Deras aktiviteter studeras inte i denna rapport. Det finns också legitimerade bosatta i Sverige men som inte rapporterat några åtgärder i systemen, rubricerade *inaktiva*. Uppgifter om deras aktuella sysselsättning har inte hämtats inom ramen för denna rapport.

Bortfall

För att skatta vad legitimerad tandvårdspersonal arbetar med, har Socialstyrelsen använt uppgifter om utförda behandlingsåtgärder på behandlarnivå vid de två analyserade tidpunkterna, 2012 och 2022. Uppgifter om utförda behandlingsåtgärder registreras på behandlarnivå hos Försäkringskassan i samband med att behandlare begär ett statligt tandvårdsstöd åt sina patienter. Dessa uppgifter omfattar endast vuxna patienter från 24 år för 2022 respektive från 20 år för 2012. Den tandvård som behandlarna utfört bland vuxna patienter som fått regionala tandvårdsstöd och tandvård bland barn och unga yngre än 24 respektive 20 år finns därför inte registrerat hos Försäkringskassan-

Uppgifterna om behandlingsåtgärder har därför kompletterats med uppgifter om avgiftsfri tandvård för barn och unga från Svenskt kvalitetsregister för karies och parodontit (SKaPa). SKaPa innehåller uppgifter om en stor majoritet av tandvård till barn och unga, skattningsvis runt 90 procent. SKaPa saknar dock en del av behandling av patientgruppen som utförts av privata vårdgivare. För år 2012 saknas uppgifter om privata vårdgivare helt men för år 2022 finns uppgifter för de behandlingar som utförts av tandvårdspersonal inom Praktikertjänst.

Patientgrupperna som saknas i underlaget utgör en liten andel av all utförd tandvård i Sverige och bedöms inte ha betydande effekt på analysernas resultat. Resultaten bör dock tolkas med hänsyn till de begränsningar i underlaget som beskrivs här.

¹² Vi har här valt att analysera behandlare som har utfört 100 åtgärder eller fler eftersom de står för 99,5 procent av alla åtgärder som rapporteras per år (Proposition 1990/91:138 om vissa tandvårdsfrågor).

Bilaga 9. Statsbidrag 2023

Socialstyrelsen förvaltade över 53 statsbidrag 2023. Nedan listas prestationsbaserade statsbidrag samt riktade statsbidrag som berör hälso- och sjukvårdens personalförsörjning.

Prestationsbaserade statsbidrag 2023

- Prestationsbaserat statsbidrag till kommuner för att minska andelen timanställningar inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre
- Prestationsbaserat statsbidrag till kommuner för att utöka bemanningen av sjuksköterskor på särskilda boenden
- Prestationsbaserat statsbidrag till regioner för att öka antalet tjänster för allmäntjänstgöring (AT-tjänster)
- Prestationsbaserat statsbidrag till regioner för att öka antalet vårdplatser

Riktade statsbidrag med formuleringar som berör hälso- och sjukvårdens personalförsörjning

- Statsbidrag för att främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg (Återhämningsbonus)
- Statsbidrag till kommuner för att öka specialistundersköterskekompetens inom vård och omsorg om äldre samt vård och omsorg om personer med demenssjukdom
- Statsbidrag till Myndigheten för arbetsmiljökunskap för att främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg
- Statsbidrag till regioner för utökad läarkompetens i äldreomsorgen
- Statsbidrag till regioner och kommuner för utökad verksamhetsförlagd utbildning